

N:o 167.

Af herr **E. V. Sahlin**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ny lagstiftning i fråga om fattigvården.

Under de snart 28 år, som förflutit, sedan Kongl. Maj:t utfärdade den ännu gällande förordningen angående fattigvården, har småningom en allmän mening uppstått, att denna förordning i många afseenden är otillfredsställande.

Inom de särskilda fattigvårdssamhällena hafva ofta svårigheter uppstått vid förordningens tillämpande. Om också många af dessa svårigheter bero på en viss handfallenhet, misstro till förordningen och oförmåga att begagna de medel densamma erbjuder, så visa dock flere hvarandra motsägande prejudikat, att lagskipningen äfven i högsta instans varit förenad med svårigheter. För att blott framhålla ett exempel vill jag hänvisa till högsta domstolens tvenne utslag af den 10 februari 1885 (Nytt jur. arkiv 1885, s. 62) och af den 30 oktober 1895 (N. J. A. 1895, s. 461) i fråga om fattigvårdsstyrelses husbonderätt öfver en man, som brustit i edgång i barnuppfostringsmål och på den grund blifvit dömd att betala barnuppfostringshjälp, men sedan brustit i betalningen och låtit barnet falla fattigvården till last.

Inom Riksdagen hafva också många försök gjorts att få enskilda moment i fattigvårdsförordningen ändrade. Till synnerligen många eller betydande ändringar hafva dessa försök dock ej ledt — helt naturligt, då ju föreskrifterna stå i så nära förbindelse med hvarandra, att ändring af en paragraf lätt medför ändring af en annan, och då det ju alltid är svårt för en enskild motionär att föreslå en fullt lämplig formulering af ett lagstadgande.

För att få utrönt i hvilken grad missnöjet rörande enskilda punkter af fattigvårdsförordningen är allmänt inom de kommunala myndigheter, som närmast hafva att handlägga hithörande ärenden, utsände jag i förening med fattigvårdsdirektören i Gefle, Gösta Englund, sistlidna år ett frågecirkulär till åtskilliga fattigvårdsstyrelser inom olika delar af riket. Samma cirkulär sändes äfven till föreningen för välgörenhetens ordnande i Stockholm.

De 38 svar, som hittills ingått*), gifva otvetydigt vid handen, att önskan om en grundlig revision af fattigvårdsförordningen verkligen är allmän.

I alla de 38 skrivelserna utom en enda (från Wilhelmina) röjes missnöje med det bestående eller yrkas ändringar i gällande förordning.

Vid redogörelsen för de punkter, i hvilka en revision synes särskildt önskvärd, följer jag den ordning, som iakttagits i cirkuläret, hvarvid jag dock icke tager cirkulärets andra punkt i särskildt betraktande, emedan densamma kan anses vara innefattad under den första punkten, sedan högsta domstolen genom ofvannämnda utslag af den 30 oktober 1895 förklarar en man, som efter bristande edgång i barnuppfostringsmål blifvit dömd att betala visst barnuppfostringsbidrag, skyldig att såsom fader till det ifrågavarande barnet försörja detsamma utan fattigvårdssamhällets betungande samt underkastad den påföljd för underlåtenhet häraf, kongl. förordningen angående fattigvård stadgar.

Cirkuläret har följande lydelse:

»I syfte att söka åstadkomma sådan ändring i vissa delar af kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, att fattigvårdsstyrelse må kunna med mindre tidsutdrägt och större kraft, än hvad nu är möjligt, inskrida mot pligtförgättna familjeförsörjare, få vi härmed vördsam samt anhålla, att I villen i anslutning till nedanstående frågor benäget insända — *om möjligt före den 15 instundande januari* — till undertecknad Englund meddelande om sådana erfarenheter, som synas ådalägga behovet af en ändring i antydd rigtning uti gällande fattigvårdsförordning.

1. Har det visat sig, att förordningen icke erbjuder fattigvårdsstyrelse tillräckligt verksamma medel att förmå enligt förordningen försörjningsskyldig att fullgöra sina förpligtelser mot fattigvårdssamhälle, som

---

*) Arboga, Bollnäs, Borås, By, Gefle, Hamrånge, Helsingborg, Hällestad, Husby, Jönköping, Karlskrona, Kristianstad, Linde, Ljusnarsberg, Lycksele, Madesjö, Malmö, Nätra, Oskarshamn, Skön, Stora Malm, Stora Tuna, Sundsvall, Söderala, Timrå, Torp, Undenäs, Upsala, Urshult, Wilhelmina, Vissefjerda, Venersborg, Vestervik, Vesterås, Öfver Luleå, Örebro, Örgryte samt föreningen för välgörenhetens ordnande i Stockholm.

föranlåtits taga vård om den försörjningsskyldiges hustru eller minderåriga barn?

Ex. Sotaren C. O. H. har hustru och barn på fattiggården i N., utan att fattigvårdsstyrelsen kunnat förmå honom, som vistas å annan ort, att bidraga till familjens underhåll.

Ann. Exempel i stor mängd torde kunna anföras på dylika pligtförgätna familjeförsörjare, hvilka afvika från sina familjer och på detta nu för tiden allt mera vanliga sätt öfverflytta åliggande försörjningsskyldighet på den kommunala fattigvården. En ungefärlig uppgift å antalet »afvikna» samt å antalet individer i deras familjer, hvilka nu ligga fattigvården i eder kommun till last, vore synnerligen värdefull för vårt ofvannämnda syfte.

2. Har det visat sig, att fattigvårdsstyrelse, som understödt minderårigt oäkta barn, icke åtnjutit behöfligt stöd af fattigvårdsförordningen för att kunna göra sin husbonderätt gällande öfver man, som antingen själf erkänt sig vara barnets fader eller af domstol ålagts att för detsamma utgifva visst uppfostringsbidrag?

Ex. Genom utslag den $\frac{2}{7}$ 1894 ålades handelsresanden G. B. att för flickebarnet S. M. E. B. utgifva i barnuppfostringshjelp 8 kronor i månaden, räknadt från $\frac{22}{7}$ 1891, till dess barnet kunde sig själf försörja. Den $\frac{18}{11}$ 1895 intygade stadsfogden, att G. B. saknade kända utmättningsbara tillgångar. Vid sådant förhållande har fattigvårdsstyrelsen icke kunnat af G. B. erhålla någon ersättning för den hans barn påkostade fattigvården, och någon påföljd för G. B. jemlikt stadgandena i 35, 41 och 42 §§ af fattigvårdsförordningen kan, såsom prejudikat den $\frac{10}{2}$ 1885 i ett liknande fall visar, så mycket mindre ifrågakomma, som G. B. vid utslagets afkunnande i barnuppfostringsmålet icke uttryckligen medgifvit sig vara fader till omförmälda barn.

3. Har på grund af det omständliga förfarande, som nyssnämnda §§ i förordningen föreskrifva i fråga om arbetsföra personer, hvilka stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, olägenhet uppstått genom det tillfälle att under rättsproceduren afvika från orten, hvartill sjelfva författningen synes nära nog inbjuda den felaktige?

Ex. Hustru L. Kr. E—n, om hvars 4 minderåriga barn fattigvårdsstyrelsen i Gefle nödgats taga vård, dömdes af vederbörande länsstyrelse den $\frac{5}{2}$ 1898 att för tredska mot styrelsen hållas till tvångsarbete under 2 månader. Hustru E., som redan en gång förut undergått tvångsarbete för liknande förseelse, afvek emellertid från orten, innan utslag meddelades.

4. Har det visat sig, att orden »enligt 1 §» i fattigvårdsförordningens 35 § 2 mom. samt 36 § 3 mom. böra utgå?

5. Har efter meddelad fattigvård enligt 1 § å hustru eller minderårigt barn framställning gjorts hos vederbörande myndighet om den försörjningspligtiges hemforsling, och har i sådant fall handräckning

a) lemnats?

b) vägrats?

b) *Ex. Vaktmästaren J. A.* afvek hösten 1896 från Gefle, hvarefter hustrun, som befann sig i långt framskridet hafvandeskap, under påföljande vinter sökte och erhöll fattigunderstöd till lifsuppehälle för sig samt makarnes 2 minderåriga barn. Genom en tillfällighet erhöll fattigvårdsstyrelsen kännedom om mannens vistelseort i Stockholm och begärde då handräckning för mannens hemforslande till Gefle på styrelsens bekostnad. Öfverståthållareembetet utlät sig i resolution den 7/4 1897, att embetet funnit sådana omständigheter icke vara för handen, att embetet för det dåvarande lagligen egde meddela den äskade handräckningen.

6. Hafva eljest några olägenheter yppat sig vid tillämpningen af fattigvårdsförordningen?

Örebro och Gefle den 20 december 1898.

Enar Sahlin,
lektor, ledamot af Riksdagen.

Gösta Englund,
direktör för Gefle stads fattigvård.

Första och andra frågan.

Fattigvårdslagen i allmänhet betecknas af fattigvårdsstyrelsen i Malmö såsom mer eller mindre bristfällig i alla de delar, som innehålla korrektiv mot pligtförgätna familjeförsörjare. Rörande särskildt oäkta barns fader, framhåller styrelsen såsom ett mönster, som borde tjena till förebild för svensk lagstiftning i denna del, den lag som är gällande i Danmark, angående oäkta barns fader, hvilken icke ordentligt betalar det honom af domstol ådömda barnuppfostringsbidraget: »Om en fader till ett oäkta barn der icke erlägger alimentationsbidrag, som vederbörande myndighet dömt honom att utgifva, så blir, derest han är frisk och arbetsför, oguldna beloppet, såsom vore det böter, förvandladt till fängelse vid vatten och bröd, med den påföljd, att det är mycket sällsynt, att dylika alimentationsbidrag icke ordentligen betalas.»

I ett flertal svarsskrifvelser betecknas det såsom något ganska vanligt, att liknöjda *familjeförsörjare afvika från orten*, lemnande omsorgen om hustru och barn åt den kommunala fattigvården. Så har fattigvården i Karlskrona att för närvarande vårda sig om 47 afvikna mäns hustrur och minderåriga barn eller in alles 124 personer, 20 likaledes afvikna ogifta kvinnors 20 barn samt 7 mäns (enklingars) 7 barn, det vill med andra ord säga, att sammanlagdt 151 personer ligga stadens fattigvård till last endast därför, att deras naturlige och laglige försörjare rymt ifrån orten. Från Helsingborg äro för närvarande afvikne 29 män och 22 kvinnor — deraf tvenne hustrur till två af männen samt 20 ogifta kvinnor — efterlemnande nu understödde 86 individer, kvinnor och barn. I Gefle åt-

njuta 104 personer, deraf 30 hustrur och 74 minderåriga barn, fattigunderstöd, därför att deras fäder eller mödrar, de flesta varande i sin kraftigaste ålder, hålla sig borta från orten. Flera af de afvikne hafva varit borta många år, en del öfver 10 år. Derjemte betungas stadens fattigvård med 46 understödstagare, deraf 33 minderåriga barn, hvilkas familjeförsörjare äro oordentliga och lätjefulla. Under de 7 sista åren hafva minst 400 personer, deraf omkring 300 barn, legat Gefle fattigvård till last, därför att deras familjeförsörjare varit från orten afvikna eller genom annan oordentlighet uraktlåtit att fullgöra sina underhållspligt.

Från Stockholms fattigvårdsstyrelse har ingen uppgift inkommit, men en der verkande filantropisk förening, föreningen för välgörenhetens ordnande, har benäget meddelat, att under dess behandling årligen komma i medeltal minst 200 fall, der familjeförsörjaren undandragit sig att fullgöra sin underhållspligt.

Men det är ej blott stadssamhällena, som lida af detta onda, utan klagomål ingå äfven från landskommunerna. Hällestads socken har »exempel i öfverflöd». Fattigvårdsstyrelsens ordförande i Urshult meddelar, att 7 familjeförsörjare, deraf 4 pigor, afvikit från hemorten, lemnande i arf åt socknens fattigvård in alles 21 minderåriga barn, deraf 11 af oäkta börd. I Torps socken hafva 7 familjefäder afvikit, hvarigenom 25 individer fallit fattigvården till last, af hvilka möjligen blott tre skulle behöfva understöd, om familjefäderna gjorde sin pligt. Timrå fattigvård ger understöd åt 7 ogifta qvinnor, oförmögna att försörja sig sjelfva, samt åt deras minderåriga barn, under det att deras män, friska och arbetsföra, vistas å andra orter (5 i Amerika, 2 i angränsande socknar), försummande sin försörjningspligt; en anmälan till länsstyrelsen af den ene af de två sistnämnda männen föranledde endast en lång skriftvexling och blef till sist af formuskäl lemnad utan afseende. Af de barn, som under år 1898 varit på fattigvårdens bekostnad utackorderade, tillhöra 14 sådana dels gifta, dels ogifta föräldrar, af hvilka ingen saknat förmåga, men en del helt och hållet nekat fullgöra sin försörjningsskyldighet och de öfriga lemnat så dålig och omoralisk uppfostran, att fattigvården, för att rädda barnen, nödgats taga vård om dem. »Anmälan om dylika missförhållanden till länsstyrelsen har icke företagits, enär något verksamt resultat deraf icke kunnat förväntas.» I Madesjö måste fattigvården underhålla 25 personer, deraf 22 minderåriga barn, emedan 7 försörjningspligtige fäder afvikit från orten.

Förklaringen dertill, att de pligtförgätna kunna hålla sig undan år efter år, anser fattigvårdsstyrelsen i Undenäs vara att söka dels deri, att pastor i församlingen eger att för den försumlige utskrifva *arbetsbetyg till*

obestämd ort, dels deri, att »en sådan rymmare kan få arbete utan att antecknas hos vare sig arbetsgifvaren eller pastor i den ort, der han vistas». Äfven Helsingborgs fattigvårdsstyrelse har funnit olägenhet af den lätthet, hvarmed personer kunna, utan att innehafva legitimationspapper, uppehålla sig å annan ort, beroende på frånvaron af påföljd för den, som i arbete antager sådan person. Samma styrelse påpekar derjemte olägenheten deraf, att *presternas icke kan vägra s. k. arbetsbetyg eller fräjdubetyg* för personer, om hvilka det är känt, att de stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevælde.

De skyldiges efterspanande omöjliggöres eller försvåras emellertid ej blott genom ofvannämnda förhållanden, utan jemväl, såsom likaledes Helsingborgs fattigvårdsstyrelse erfarit, derigenom, att, »om man än lyckas uppsåra en förrymd person, resolution om hans anhållande skall, för att handräckning af polismyndighet må erhållas, utfärdas af Konungens befallningshafvande och den deraf uppkommande tidsutdräkten gifver personen tillfälle att före anhållandet byta om vistelseort».

Sundsvalls fattigvårdsstyrelse har funnit, att »när hemsändning begäres, pläga de flesta länsstyrelser utställa ansöknungen till förklaring och derefter till påminnelser o. s. v. Under tiden ändrar svaranden vistelseort etc. och allt aflöper slutligen till mångskrifveri utan resultat».

Styrelsen erinrar derjemte om vederbörandes praxis att *ofta byta om namn och vistelseort*.

Fattigvårdsstyrelsen i Gefle har funnit hufvudstaden med dess myckna missriktade filantropi vara ett bra gömställe för pligtförgätta familjeförsörjare, som afvikit från hemorten. Särskildt anses frälsningsarméns med understöd från Stockholms kommun bedrifna herbergesverksamhet vara till olägenhet. Dessa herbergen, 4 till antalet, äro inrymda: ett i Bennickebrinken n:o 2 med 80 bäddar, ett i Österlånggatan n:o 47 med 96 bäddar, ett i Köpmangatan n:o 18, med 238 bäddar, samt ett i Stadsgården n:o 10 med 206 bäddar, så att året om 650 relativt snygga sängplatser stå i beredskap för hvar man, som kan erlægga 25 öre för sitt nattlogis. Att hålla sig undan är nu för den afvikne familjeförsörjaren en lätt sak, synnerligast som frälsningsarmén märkvärdigt nog icke är ålagd att föra något register öfver sina logerare.

Betecknande för den praxis, som utvecklats i Stockholm vid behandlingen af pligtförgätta familjeförsörjare, är det värdefulla om sakkunskap vittnande svar, som från föreningen för välgörenhetens ordnande ingått, och hvarur följande må anföras: »Är mannen verkligen afviken, hvilket icke alltid är händelsen, fastän hustrun uppger det — åtminstone är hon i mer än ett fall medveten om hvar han vistas — så vidtages aldrig någon åtgärd från vederbörandes sida, såvida icke bestämdt angifves, hvar den för-

svunne kan anträffas. Skulle dennes vistelseort på ett eller annat sätt uppdagas och anmälan derom göras, så erhåller han kallelse att infinna sig — och försvinner å nyo. Hemsänd blir han ej, enär länsstyrelserna — med något enstaka undantag — ej pläga döma till hemsändning genom kronobetjeningen annat än alternativt, d. v. s. hemsändningen kommer ej till stånd, om blott den skyldige förklarar sig villig att gälda fordrade beloppet med t. ex. 5 kronor pr månad. Ett sådant löfte ges lätt, men infrias sällan med mer än *en* inbetalning. Från arbetsgifvaren kan man ej få ut af hans arbetsförtjänst på annat sätt än genom begärande af qvarstad på aflöningen, men då afviker den skyldige från arbetsstället.»

Finnes den försumlige qvar inom kommunen, möter samma svårighet. Ett inmanande af honom på arbetsinrättning för att genom arbete ersätta det understöd, som af allmänna medel lemnats den nödställda familjen, lyckas man ej ofta genomföra. Finnes ej läkarebetyg för hustrun, att hon är *oförmögen* till arbete, anses ej understödet i allmänhet vara lemnadt efter § 1 af fattigvårdsförordningen, äfven om hon bevisligen är sjuklig och klen och har många barn att underhålla, och kan då ej af den underhållspligtige utkrävas. Skulle det nu emellertid vara fallet, att § 1 tillämpats, så kan den betalningsskyldige genom anskaffande af ett läkarebetyg, att han lider af någon obetydlig åkomma, som ej i nämnvärd mån förminskar hans arbetsförmåga, dock undandraga sig insättning å arbetsinrättning, ty det anses, att arbete under sådana förhållanden ej kan af den skyldige utkrävas. Då en person verkligen insättes på arbetsinrättning, blir vistelsen der dock vanligen ej af lång varaktighet, ty merendels finnes någon, som i tanklös välvilja betalar den skuld, för hvilken han insatts; och då har fattigvårdsstyrelsen intet mer att säga, eller ock rymmer han, och det är blott i enstaka fall, som en dylik rymmare blir uppspanad och återförd. Genom en missriktad humanitetskänsla eller på grund af oriktig uppfattning om betydelsen af insättning å arbetsinrättning har en från lag afvikande praxis blifvit införd i afseende på skuld till kommunen. Den för alla fordringar i lagen stadgade preskriptionstiden af 10 år anses nemligen härvidlag ej böra göras gällande. Åtminstone utkräves i Stockholm af fattigvårdsstyrelse ej mer än det *omedelbart* före insättandet lemnade bidraget, äfven om från närmast föregående år en genom lätja och liknöjdhet åsamkad mångdubbelt större skuld förefinnes. — Följden af allt detta är, att familjeförsörjarens ansvarskänsla synes allt mera slappas. Det händer ej sällan, att en man eller qvinna, som har barn att försörja, helt lugnt säger, att det blir bäst att ge sig af och lemna barnen åt kommunen.

* * *

Ingalunda vittna alla de fall, som ur de ingångna skrivelserna exempelvis anförts, om motsvarande brister i fattigvårdsförordningen. De visa dock, huru ofta det inträffar, att familjeförsörjare afvika och lemna åt fattigvårdsstyrelsen att taga vård om den öfvergifna familjen, utan att fattigvårdsstyrelsen finner det löna mödan eller tror sig kunna på verkligt sätt inskrida mot den pligtförgätne. Af fallens talrikhet torde framgå, huru nödvändigt det är, att lagstiftningen med klarhet och bestämdhet anvisar så effektiva medel som möjligt för den pligtförgätnes tvingande till uppfyllelse af sin skyldighet att försörja de sina. Om det också icke kan förnekas, att i många af de anförda fallen fattigvårdsförordningen icke blifvit på bästa sätt tillämpad, så torde ej heller kunna förnekas, att lagstiftningen i det ifrågavarande hänseendet skulle kunna göra lagskipningen både lättare och mer effektiv. Många af svarsskrivelserna framhålla mycket bestämdt, att något i denna riktning bör göras.

Ett skäl, som ytterligare torde förtjena framhållas, är det ekonomiska. Det är ej ekonomiskt möjligt för en enda medelstor kommun eller ens för ett flertal af kommuner att under nuvarande förhållanden anordna en lämplig tvångsarbetsanstalt. Först när man hastigare och med större säkerhet, än nu är möjligt, kan inskrida mot dem, för hvilka en sådan anstalt behöfves, torde tillräckligt många kommuner eller län finna det möjligt att utan allt för stora ekonomiska vanskligheter sammansluta sig för anordnandet af en sådan anstalt — helt säkert ett utmärkt medel för reglerandet af de här ifrågavarande förhållandena.

Tredje frågan.

Den öfvervägande delen af de ingångna svaren bejakar ifrågavarande punkt i cirkuläret.

Linde sockens fattigvårdsstyrelse har erfarit, hurusom vederbörande hinner »begifva sig till obekant ort». »Genom de omständliga procedurerna blifva nog lagens bud i 41 § 2 mom. fattigvårdsförordningen kraftlösa». Fattigvårdsstyrelsens ordförande i Jönköping säger, »att den omständliga proceduren är i hög grad försvårande för en fattigvårdsstyrelsens arbete och lemnar ofta den försumliga tillfälle att slingra sig undan». Urshults fattigvårdsstyrelse har i allmänhet icke hunnit vidtaga någon åtgärd mot de oordentliga, förrän de afvikit så långt, att styrelsen ej fått veta deras vistelseort eller ansett det för dyrt att tillämpa lagen. I Sköns socken har man gjort den erfarenheten, »att det är allt för omständligt i förordningen, så att innan den hinner få någon giltighet eller betydelse,

är föremålet försvunnet, och det hela blifver allenast humbug». Fattigvårdsstyrelsen i Karlskrona, der flera sådana fall hafva förekommit, som i frågan afses, då, efter det att ansökan gjorts hos länsstyrelsen om åläggande för den försumlige att ersätta förskjuten fattigvårdskostnad, i regel 3:ne veckor lemnas till afgifvande af förklaring, har ofta den skyldige under denna tid afvikit från orten. Att styrelsen i Helsingborg vunnit liknande erfarenhet, har jag redan anfört under första frågan. Fattigvårdsstyrelserna i Ljusnarsberg, Torp, Stora Malm och Vestervik vitsorda alla olägenheten af rättsprocedurens utdragning, likaså styrelsen i Sundsvall, som dock betviflar, att man i en human lagstiftning kan beröfva en försumlig familjeförsörjare hans frihet. Arboga fattigvårdsstyrelse anser, att »det föreskrifna högst olämpliga förfarandet . . . borde kunna förenklas i nära öfverensstämmelse med den i 2 och 3 §§ af lagen den 12 juni 1885 stadgade behandlingen af lösdrifvare». Ett liknande yrkande gör fattigvårdsstyrelsen i Sundsvall, hvilken anser, »att, sedan fattigvårdsstyrelsen utan åsyftad verkan meddelat (tredskande, arbetsför) person *en* varning, den skall ega rätt att hos polismyndigheten om förhållandet göra anmälan med skyldighet för denna myndighet att genast låta afföra honom till Konungens befallningshafvande för hans dömande till tvångsarbete». Äfven fattigvårdsstyrelsen i Vesterås finner en förenkling af rättsproceduren mot tredskande arbetsföra familjeförsörjare nödvändig i så måtto, att »försörjaren icke lemnades tillfälle att afvika, sedan proceduren, som ock torde förenklas, mot honom börjat.» Madesjö fattigvårdsstyrelse yttrar i ämnet: »Bristen tydlig; efter anmälan borde vederbörande under vissa förutsättningar tagas i förvar.»

Huru det med nu gällande bestämmelser och lagskipning tillgår skildrar Malmö fattigvårdsstyrelse, som skrifer: »Afviker en tredskande familjeförsörjare från samhället, så är fattigvårdsstyrelsen faktiskt magtlös mot honom. Låt styrelsen besluta att ställa honom under sitt husbondevälde, låt den lyckas att uppspana hans vistelseort och delgifva honom beslutet för att — då han naturligtvis icke sjelfmant infinner sig för att ställa sig detsamma till efterrättelse — använda hans tredska såsom basis för en framställning till Konungens befallningshafvande om hans dömande till allmänt arbete, så behöfver han blott begifva sig till en annan ort, och hela proceduren mot honom strandar. Skulle åter styrelsen hos Konungens befallningshafvande i det län, till hvilket han begifvit sig, begära hans forsling till hemorten för att ställas under styrelsens husbondevälde, så vägrar Konungens befallningshafvande att lemna den begärda handräckningen, äfven om forslingskostnaden förskoterats. Malmö fattigvårdsstyrelse har så ofta fått dylika svar från olika länsstyrelser — efter hvad

styrelsen vill minnas senast från Konungens befallningshafvande i Hallands län i fråga om en piga, som rymt dit från sitt oäkta barn — att styrelsen numera aldrig gör något försök i den vägen.» Äfven från Söderala anföres ett exempel på en tredskande familjefader, hvilken på föreskrifvet sätt anmaldes hos länsstyrelsen för ådömande af tvångsarbete. Styrelsens ordförande skriver:

»Genom den långa tidrymd, som åtgår från fattigvårdsstyrelsens första anmaning och till dess äntligen den försumlige genom laga kraftvunnen dom kan införpassas till arbetsinrättning, hinner han många gånger om försvinna från orten och försummar sällan att göra det (åtminstone har det varit fallet alla gånger det förekommit under min 15-åriga erfarenhet inom denna församling), hvarför fattigvårdsstyrelsen troligen i de flesta fall hvarken får någon ersättning för familjens vård ej heller den försumlige och pligtförgätne befordras till vederbörligt straff. Af i 1:a punkten omnämnda tvenne familjefäder afvek den ene från orten strax före utslagets meddelande, hvilket genom svarandens många invändningar och påhitt fördröjdes i flera månader. Sedan han slutligen påträffats i en skogskommun inom Jemtland och delgifvits utslaget, öfverklagade han detsamma, och när så slutligen dom föll och han skulle afhemtas, var han och är ännu spårlöst försvunnen.» Derefter skildras, huru äfven den andre försvann, och så tillägger styrelsen: »I det skick förordningen i detta hänseende befinner sig, står en fattigvårdsstyrelse fullkomligt magtlös gent emot en person, som vill undandraga sig sina förpligtelser till kommunen: han skrattar i mjugg och vänder ryggen till.»

Fattigvårdsstyrelsen i Gefle påpekar ytterligare det i cirkuläret under denna fråga anförda exemplet, med tillägg att hustru Eriksson allt fortfarande håller sig undan på obekant ort. Vid ett tillfälle under fjorårets vår hade styrelsen på enskild väg spårat hustru E. i Avesta-trakten och erbjöd sig hos länsstyrelsen i Gefle, som meddelat ifrågavarande utslag, att delgifva henne detsamma, om blott styrelsen för sådant ändamål finge låna utslaget. Det kunde emellertid icke gå för sig, utan delgifningen måste ske i vanlig ordning, d. v. s. så, att utslaget skulle först förse med remissresolution och derpå sändas till *länsstyrelsen i Falun*, som derefter skulle förse remissakten med en ytterligare remissresolution till vederbörande *kronofogde*, hvilken efter ytterligare skrifverier hade att sända handlingarna till ortens *länsman*, som skulle öfverlemnas utslaget till de under honom lydande *fjerdingsmännen*, hvilka hade att delgifva detsamma för *hustru Eriksson*. Att denna under tiden hann söka sig annan vistelseort är ju naturligt.

Fattigvårdsstyrelsen i Gefle har derjemte haft många andra olägenheter af nu gällande lagskipning uti hithörande afseenden. Särskildt oegentligt synes det styrelsen, att en i enlighet med förordningens 35 § 4 mom. anmäld person skall hafva rättighet att, utan ringaste bevisskyldighet för sina påståenden, vid det förhör, som i enlighet med förordningens 41 § 2 mom. skall hållas med honom, *helt enkelt bestrida* allt hvad som genom fattigvårdsstyrelsens vederbörligen justerade och handlingarna i bestyrkta afskrifter vidfogade protokoll lägges honom till last, äfven sådant, som den anmälde vid tidigare förhör inför styrelsen fritt och otvunget vidgått och erkänt. Styrelsen anmälde ²⁶/₅ 97 jemlikt 35 § 4 mom. fattigvårdsförordningen hamnarbetaren Olof Alfred Lindgren, som genom sina ständiga invändningar och bestridanden under de upprepade förhör, som magistraten i Gefle hade med honom, vållade, att fattigvårdsinrättningens syssloman och ene vaktmästare nödgades inför magistraten beediga en del i fattigvårdsstyrelsens protokoll förekommande uppgifter. Men hvad hände? Dessa vittnens samstämmade utsagor *bestredos af Lindgren helt och hållet*. Sedan ändtligen skriftvexlingen med anledning af förhören afslutats, öfverlemnade styrelsen för sin del målet med yrkande af bifall till sin ansökan. Den ⁹/₅ 98 meddelade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gefleborgs län utslag, hvarigenom den af fattigvårdsstyrelsen gjorda ansökan blef lemnad utan vidare afseende, enär landshöfdingeembetet funnit det icke vara ådaga-lagdt, att Olof Alfred Lindgren, sedan han den 21 april 1897 af fattigvårdsstyrelsen erhöll varning för tredska och oordentlighet, å nyo gjort sig skyldig till sådan förseelse, som kunde föranleda hans dömande till tvångsarbete. Innan styrelsen den ²⁶/₅ 97 gjorde förberörda anmälan mot Lindgren, hade dock sysslomannen vid Gefle stads fattigvårdsinrättning, der Lindgren med hustru och 4 minderåriga barn var för bostadslöshet intagen till full försörjning, måst den 5 i nyssnämnda maj månad inför fattigvårdsstyrelsen rapportera, att Lindgren, sedan han den 21 i nästföregångne april månad erhållit varning af styrelsen, flera gånger berusat sig och söndagen den 2 maj olofligen aflägsnat sig från inrättningen och trots efterspaningar ej kunnat anträffas. Vid öfvervägande af hvad mot Lindgren förekommit och då han förut blifvit i behörig ordning varnad, beslöt styrelsen, som ansåg, att hans afvikande från fattigvårdsinrättningen vore att hänföra till tredska, sjelfsvåld eller oordentlighet, i enlighet med fattigvårdsförordningens 35 § 4 mom., att han skulle laglikmätigt anmälas hos länsstyrelsen för dömande till allmänt arbete, hvarom allt handlingarna innehöllo upplysning. Vid sådant förhållande och då det vore för disciplinens upprätthållande inom inrättningen beklagligt, om ett så påtagligt sjelfsvåld blefve onäpst, beslöt styrelsen att genom besvär hos Kongl. Maj:t söka få länsstyrelsens utslag upphäfdt. Kongl. Maj:t, som den ²¹/₆ 98 med-

delade beslut, fann emellertid ej skäl göra ändring i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes nyssberörda utslag. Att fattigvårdsstyrelsen vid denna utgång af saken stod der undrande och spörjande, är måhända förklarligt.»

I detta sammanhang och för att visa, huru den i sig sjelf omständliga proceduren understundom göres långsammare och mera invecklad genom en missriktad humanitetskänsla hos dem, som hafva att i något afseende taga befattning med de personer, som af fattigvårdsstyrelse författningenslignat varda anmälda hos länsstyrelse på grund af 35 § 4 mom. fattigvårdsförordningen, omnämner fattigvårdsstyrelsen i Gefle ett fall, då stadsfiskalen, hvilken af länsstyrelsen blifvit anmodad att vid stadens rådstufvurätt med arbetshjonet Petrus Emanuel Söderström påkalla sådant förhör, som afses i 41 § 2 mom. fattigvårdsförordningen, mera välmenande än korrekt och befogadt, uppträdte vid berörda förhör såsom den tilltalades juridiska biträde, påkallande vittnesförhör med Söderströms forne förmyndare i afsigt att få ådagalagd, att Söderström, som här lär hafva varit med sinnessjukdom behäftad under någon kortare tid, 2 eller 3 år, innan det af stadsfiskalen inkallade vittnet år 1896 slutredovisat med anledning af sitt förmynderskap för Söderström, jemväl vid tiden för hans anmälning hos länsstyrelsen den 2 maj 1898 varit för sina handlingar otillräckelig. Som emellertid Söderström genom sina inför rådstufvurätten lemnade upplysningar angående ålder och hufvudsakliga föregående lefnadsomständigheter, äfvensom genom sin förklaring på af rätten framställd fråga, att han vidginge rigtigheten af innehållet i de vid handlingarna fogade utdrag af fattigvårdsstyrelsens protokoll, icke på något sätt syntes gifva stöd för det antagandet, att han vore sinnessjuk samt styrelsen dessutom med af legitimerad läkare utfärdadt intyg styrkt, att Söderström för det dåvarande vore »frisk och arbetsför», blef icke något afseende fästadt vid bemälda vittnesmål. Fattigvårdsstyrelsen fick i allt fall ett ökad besvär och en vidlyftigare skriftvexling, än hvad som utan vittnesmålets påkallande skulle hafva varit erforderligt, och den tredskande jemte dennes gelikar hade tillfredsställelsen att iakttaga, huru fattigvårdsstyrelsen äfven i detta eljest solklara fall skulle nödgas begagna eu god del energi för att tillvinna sig en genom fattigvårdsförordningens tydliga ordalag fattigvårdsstyrelse tillförsäkrad rätt gent emot tredskande arbetsföra och i behörig ordning varnade arbetshjon.

Fjerde frågan.

Den i cirkulärets 4:e punkt förekommande frågan, huruvida det visat sig, att orden »enligt § 1» i fattigvårdsförordningens § 35 mom. 2 samt § 36

mom. 3 böra utgå, har i de flesta svarsskrifvelser blifvit jakande besvarad.

Så hafva fattigvårdsstyrelserna i Linde socken, Hällestad, Nätra, Urshult, Skön, Bollnäs, Karlskrona, Örebro, Ljusnarsberg, Malmö, Lycksele, Örgryte, Vesterås, Stora Malm och Vestervik svarat ett obetingadt ja på den framställda frågan. Vissefjerda kommuns fattigvårdsstyrelse saknar direkt erfarenhet i denna del, men finner, att »sjelfva förnuftet tyckes vilja medgifva det».

I Helsingborg påyrkar man de citerade ordens utgående, »då det i minst 9 fall af 10 är nära nog omöjligt att få i dylika fall lemnade understöd hänförda att hafva utgått enligt 1 § fattigvårdsförordningen, enär ju enligt nämnda paragraf familj må lida hurudan nöd som helst utan påföljd för mannen, såvida ej hustrun kan af läkare förklaras vara genom sjukdom oförmögen att sig och sina barn försörja». Arboga fattigvårdsstyrelse har samma åsigt och yrkande, »helst som med den humanare anda, som nu för tiden allt mer torde göra sig gällande, i synnerhet inom stadssamhällellens fattigvård, understöd säkerligen allt oftare beviljas äfven efter 2 § i fattigvårdsförordningen». Fattigvårdsstyrelsen i By socken anför i fråga om de citerade orden, att de antingen böra utgå eller ock § 1 omredigeras så, att fattigvård äfven i andra fall än de i § 1 nu uppräknade räknas såsom legal och medför ersättningsanspråk mot försörjningspligtig kommun. »Detta har varit en ständig käpphäst att rida upp på vid tvister mellan fattigvårdssamhällell, att det icke varit enligt § 1, som understödet lemnats, och är detta en af de viktigaste bestämmelser att få ändrad». Gefle fattigvårdsstyrelse har icke något egentligt att invända emot det citerade uttryckets borttagande, men synes vara mera tilltalad af tanken på en lämplig ändring af förordningens § 1 i syfte att åt dess innehåll gifva en större omfattning.

Fattigvårdsstyrelsen i Söderala yttrar: »Det synes underligt, att en fattigvårdsstyrelse vid bedömande af ett fattigvårdsärende skall taga hänsyn till, om den eller de behöfvande tillhöra pligtförgätna familjeförsörjare ur andra kommuner, i hvilka fall endast 1 § skulle kunna läggas till grund för understödets beviljande. Om aldrig så trängande behof förefunnes i andra än i denna paragraf omnämnda fall, skulle alltså hjälp förvägras eller ock lemnas utan förhoppning om godtgörelse på ett eller annat vis. Det har emellertid visat sig, att icke allenast sådana, som enligt de åberopade §§ 35 och 36 kommit i kontakt med fattigvårdsstyrelse, utan äfven fattigvårdsstyrelse mot fattigvårdsstyrelse begagnat sig af denna formel för att söka undandraga sig försörjningsskyldigheten; och då man väl får antaga, att en fattigvårdsstyrelse ej utan anledning eller i

oträngdt mål utlemnar understöd, synes orden 'enligt 1 §' böra utgå ej allenast ur §§ 35 och 36, utan äfven ur §§ 25, 29, 30 och 31.»

Bland de få, som haft betänkligheter vid det ofta nämnda citatets utelemnande, är Torps sockens fattigvårdsstyrelse en. Styrelsen angifver närmare sin mening och yttrar: »Att utan vidare låta orden utgå kan vara betänkligt i det fall, att makarne ej sänjas bo tillsammans, äro utan barn och hustrun har lika stor förvärfsförmåga som mannen. För att komma åt mannen, ligger hon efter fattigvårdsstyrelsen, tills hon får understöd och får mannen trakasserad af fattigvårdsstyrelsen. Har mannen deremot afvikit från hustru och minderåriga barn, då bör understöd lemnas henne till barnens underhåll utan hänsyn till någon hos henne förefintlig omständighet enligt 1 §, och fattigvårdsstyrelsen ega rätt mot mannen.»

* * *

Att ett bestämdt sammanhang bör finnas mellan föreskrifterna om fattigvårdssamhälles rätt mot dem, som åtnjuta fattigvård (fattigvårdsförordningen §§ 35 och 36), och den föreskrift, som bestämmer den fattiges rätt att erhålla nödortfölg fattigvård (§ 1), är uppenbart. Men om föreskriften om den fattiges rätt göres allt för snäf, så att ett fattigvårdssamhälle genom förhållandena och sin uppfattning af humanitetens kraf drifves att gifva understöd äfven åt sådana fattiga, som det enligt författningen icke kan åläggas att understödja, torde det kunna betecknas såsom en brist i förordningen, att den icke äfven i sådana fall gifver fattigvårdssamhället rätt ordnande inskrida i den understöddes förhållanden. Ekonomiska hänsyn synas göra detta lika berättigadt, vare sig understödet af samhället lemnats enligt § 1 eller icke, och »om någon genom lätja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller sin hustru sådan nöd», att fattigvård måste någon af dem lemnas (§ 35 mom. 2), synes han behöfva äfven annan hjälp af samhället än det direkt ekonomiska understödet, äfven om understödet icke lemnats enligt förordningens § 1.

Derför synes antingen uttrycket »enligt § 1» böra utgå ur §§ 35 och 36, eller också, hellre, § 1 på lämpligt sätt ändras — en fråga, till hvilken jag återkommer.

Femte frågan.

Denna fråga i cirkuläret afsåg att få utrönt, huruvida, efter framställning af fattigvårdsstyrelse, vederbörande myndigheter i allmänhet lemnade handräckning för försling till hemorten af derifrån afvikne familje-

försörjare, om hvilkas hustrur eller minderåriga barn fattigvårdsstyrelse föranlåtits taga sådan vård, som afses i fattigvårdsförordningens § 1.

Endast ett fåtal fattigvårdsstyrelser synes hafva för sed att hos vederbörande myndigheter begära handräckning för de afviknes hemforsling. Då dylik handräckning begärts, har, enligt den erfarenhet som vunnits af fattigvårdsstyrelsen i Karlskrona, sådan framställning »vanligen ledt till önskad resultat». Malmö fattigvårdsstyrelse deremot har, såsom förut under tredje frågans behandling påpekats, gjort den alldeles motsatta erfarenheten, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande »vägrar lemna den begärda handräckningen, äfven om forslingkostnaden förskotteras»; »styrelsen gör numera aldrig något försök i den vägen».

Fattigvårdsstyrelserna i Borås, Timrå socken och Gefle hafva endast i ett fåtal fall blifvit vägrade begärd handräckning och då, efter hvad det vill synas, vanligen på grund af formella skäl. Venersborgs fattigvårdsstyrelse gifver kort och godt »det besked, att handräckning, i de fall sådan begärts, vägrats».

Sjette frågan.

Cirkulärets sjette och sista punkt innehöll en förfrågan, huruvida »eljest några olägenheter yppat sig vid tillämpningen af fattigvårdsförordningen».

De paragrafer, som blifvit särskildt angifna såsom varande i behof af omredigering, äro §§ 1, 2, 3, 4, 6 mom. 3, 8, 14, 15 mom. 4, 16 mom. 4, 20, 22—25, 26, 28, 29, 30 och 31.

§ 1.

Den ändring, som i allmänhet synes önskvärd i fråga om denna paragraf, går derpå ut, att densamma skall, såsom fattigvårdsstyrelsen i Sundsvall uttrycker det, »få en mera vidtomfattande lydelse». Styrelsen fortsätter sålunda: »Förordningen är i mångt och mycket föråldrad. Vår tid har en annan åskådning om fattigvård än den, som hystes för 30 år sedan. Andan i förordningen bör därför ändras». Samma styrelse erinrar i likhet med en del andra fattigvårdsstyrelser, såsom t. ex. Torps sockens fattigvårdsstyrelse, om det riksbekanta prejudikat, som Kongl. Maj:t den 20 september 1883 gaf i ett fattigvårdsmål mellan Stockholms kommun, å ena, samt Brännkyrka socken, å andra sidan, sålunda refereradt i Blumentbergs Handbok i gällande fattigvårdslagstifning, sid. 2. »Emedan icke

ens uppgifvits, än mindre visats, att hustru H., som då vore allenast 36 år gammal, till följd af någon af de i 1 § af fattigvårdsförordningen omförmälda omständigheter varit urståndsatt fullgöra den henne åliggande skyldighet att utan fattigvårdssamhälles betungande försörja makarnes åtta minderåriga barn, så ansågs det understöd, som af Stockholms stads fattigvård blifvit ett af dessa barn tilldeladt under den tid, mannen till följd af sjuklighet varit oförmögen till arbete, icke hafva utgått på grund af nämnda 1 §, hvadan den därför af Brännkyrka kommun sökta godtgörelse icke beviljades».

Genom detta prejudikat, som veterligen icke blifvit genom något senare upphäfdt, har alltså den i sig sjelf orimliga satsen uttalats, att en qvinna skall med sitt arbete kunna försörja sig sjelf och 8 minderåriga barn.

Vesterås fattigvårdsstyrelse påyrkar ett tillägg till § 1 af innehåll, att behörigen styrkt »förhinder att försörja de sina blefve för visst fall laga skäl för meddelande af fattigvård», och anför såsom exempel en *arbetsför* hustru, hvars man antages hafva afvikit från henne och makarnes 3 minderåriga barn, af hvilka kanske ett är sjukt och därför kräfvande af modern en alldeles särskild tillsyn, som jemte den omvårdnad, hon gifvetvis måste egna de båda andra barnen, alldeles förhindrar henne att med sitt arbete förskaffa sig och de sina behöfligt underhåll. Fattigvårdsstyrelsen i Borås anför ett exempel, der fattigvårdsläkaren styrkt sådant förhinder, men Kongl. Maj:ts resolverat, att det på denna grund beviljade understödet icke beviljats enligt § 1.

Helsingborgs fattigvårdsstyrelse framhåller, att 1:a paragrafens nuvarande formulering »åstadkommer, att antingen de fattiga få obehöfligt lida nöd eller ock att annan kommun, än den det vederbör, måste om dem draga försorg».

Gefle stads fattigvårdsstyrelse anser, att förordningens § 1 bör erhålla sådan ändrad lydelse, att fattigvårdsstyrelse må kunna på grund af densamma i vissa fall meddela fattigvård åt jemväl arbetsför qvinna, som, gift eller ogift, har att försörja minderårigt barn, till hvars underhåll fadern af lätja eller oordentlighet eller annan orsak uraktlåter att lemna behöfliga medel.

* * *

Rätten till nödtorftig fattigvård är nu begränsad till de fall, der minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, befinnes sakna egna medel samt underhåll af annan. Men om en man eller qvinna väl har krafter nog att

förvärfva hvad till hans eller hennes eget lifs uppehållande oundgängligen kräfvades, men uppenbarligen saknar krafter att förvärfva hvad som oundgängligen erfordras för uppehållande af deras lif, för hvilka han eller hon är försörjningspliktig, så finnes ingen rätt till nödtorftig fattigvård. Om en fattigvårdsstyrelse vägrar att understödja en familj i sådana omständigheter — och det har inträffat med afseende på sådana familjer, som ej hafva hemortsrätt i den kommun, hvori de vistas — så fins inga medel att tvinga den dertill.

Den nu gällande fattigvårdsförordningens § 1 har visserligen tillkommit i syfte att begränsa den legala fattigvården, som enligt fattigvårdsförordningen af den 13 juli 1853 ansågs vara alltför mycket utsträckt och derigenom vålla alltför stora fattigvårdsutgifter. Men det synes, som om uppfattningen af samhällets pligt att vårda sig om de fattige nu vore en annan än den, som gjorde sig gällande t. ex. i 1889 års riksdagsskrivelse i denna fråga.

Man har fruktat att genom utsträckt rätt till fattigvårdshjelp uppmuntra lätja och vårdslöshet. Men det syner böra allvarligt undersökas, om man verkligen når hvad man i denna del önskar genom en begränsning i § 1 af de fall, i hvilka fattigvård skall meddelas, och om man icke snarare skulle vinna det genom en utsträckt rätt för samhället att fordra arbete af den, som mottager fattigvård, och äfven i öfrigt öfver dem utöfva husbonderätt. Effektiva åtgärder i denna riktning skulle, utan att utstänga verkligen behöfvande från rätt till hjälp, motverka de arbetsföres lätja och vårdslöshet och deras benägenhet att falla fattigvården till last och verka både till hjälp och till uppfostran.

I det norska förslaget till »Lov om Fattigvæsenet», framlagdt af »Komiteen til Behandling af Fattiggivningen» i ett betänkande af den 31 januari 1898 lyder § 1 så:

»Enhver som savner midler til Livsophold eller till Kur og Pleie i Sygdomstilfælde, derhos er ude af Stand til at erhverve det nödtorftige og heller ikke nogen Forsørgelsespliktig, som evner att understotte ham, skal, forsaavidt Trangen ikke ad anden Vei afhjælpes, i den Udstrekning og paa den Maade, Fattigstyret finder hensigtsmæssig, tilstaaes fornøden Bistand af det offentlige Fattigvæsen. Den Understøttelse nogen saaledes har oppebaaret for sig selv efter det 15:de Aar, for Ægtefælle eller Barn kan Fattigvæsenet af ham fordre erstattet.»

Förslaget innefattar vidare bland annat följande föreskrift:

§ 8. »Enhver som for sig, Ægtefælle eller Barn under 15 Aar nyder Fattigunderstøttelse staaer under Tilsyn af Fattigstyret.»

Rörande arbetsföra personer föreslås:

§ 29. »Arbedsføre og friske Folk, som henvender sig til Fattigstyret om Hjælp under midlertidig Nødstilstand, skal af dette anvises lønnet Arbeide eller henvises til Arbeidshjem. Det paahviler By- og Herredsstyret at fatte de fornødne Beslutninger om saadant Arbeide og bevilge de dertil fornødne Midler.»

Det synes mig vara synnerligen önskvärdt, att en omsorgsfull undersökning göres, om icke vår fattigvårdsförordning borde omarbetas i den riktning, som genom dessa förslag antydes.

§ 2.

Den fattiggvård, som fattigvårdssamhälle eller fattigvårdsstyrelse på grund af § 2 kan lemna, anser *By* sockens fattigvårdsstyrelse böra i vissa fall blifva likställd med fattigvård enligt § 1 och betecknar detta såsom en af de viktigaste ändringar, som böra göras. Härom har jag redan talat.

§ 3.

Fattigvårdsstyrelsen i Karlskrona föreslår, att orden: »så ock arbetsför man sin hustru» måtte utgå och fortsättningen af meningens erhålla denna förändrade lydelse: »åliggande i öfrigt man och hustru, föräldrar och barn att i mån af behof, å ena, och förmåga å andra sidan, hvarandra försörja». Det har nemligen förekommit, att arbetsför hustru vägrat att försörja sin icke arbetsföre man.

§ 4.

Madesjö kommuns fattigvårdsstyrelse hemställer, att § 4 måtte ändras efter hvad nutida förhållanden kräfva. »Arbetsaftalet är väl ej nu så långvarigt som förr, men husbonde bör väl ändå hafva någon lagstadgad skyldighet, äfven mot en daglönare».

§ 6 mom. 3.

Upsala stads fattigvårdsstyrelse antyder den stora ekonomiska fördel, kommunerna skulle hafva af tvångsarbetsanstalter i enlighet med fattigvårdsförordningens § 6 mom 3, derest nemligen statens kraftiga medverkan dervid kunde vinnas. Denna fråga har jag i det föregående upptagit.

§§ 8, 14, 15 mom. 4, 16 mom. 4 och 20.

Dessa paragrafer, som handla om roteindelningen i fråga om landskommunernas fattigvård, böra, enligt fattigvårdsstyrelsens i Gefle åsigt, undergå en tidsenlig omarbetning i syfte att, med bibehållande af sjelfva roteindelningens idén, ur paragraferna i fråga utesluta allt, som tyder på skyldighet för de enskilda rotarna att sjelfva bära den på resp. rotar belöpande fattigvårdstungan. Denna är af egenskap att bära drabba hvarje medlem i kommunen på samma sätt som andra för kommunens gemensamma intressen, t. ex. skolväsendet, uttaxerade utgifter. Erfarenheterna inom den intill Gefle gränsande Valbo kommun, der roteindelningen eger bestånd, äro ingalunda odeladt gynsamna för systemets bibehållande.

Styrelsen antager, att om dess vara eller icke vara skulle afgöras genom en omröstning per capita, så skulle det öfvervägande flertalet skattdragande rösta för gemensamhet i alla fattigvårdsutgifter för kommunen. Detta har visat sig på de båda senast hållna kommunalstämmorna i församlingen, då det var fråga om roteindelningens bibehållande under ytterligare 5 år eller icke. Dervid segrade helt naturligt de stora kyrkarnas män, hvilka önskade roteindelningens bibehållande, öfver de små kyrkarna, som röstade för roteindelningens afskaffande.

För de fattigas vidkommande kan indelningen enligt styrelsens åsigt icke vara önskvärd, ty hvarje rote vill nedbringa sin fattigvård så lågt som möjligt. Att detta ofta måste ske på understödstagarnes bekostnad bekymrar föga vederbörande. Roteindelningen alstrar ock många obehag genom alla de fattigvårdstvister, som förekomma mellan de olika rotarna, utgörande dessa i Valbo 35 stycken.

§§ 22—25.

Rörande frågan om *hemortsrätten och tiden för dess förvärfvande* hafva som bekant meningarna i alla tider varit mycket delade.

I vårt land hafva vi nu under en lång följd af år gjort ett experiment med en helt kort tids vistelse inom en kommun såsom vilkor för förvärfvande af hemortsrätt inom densamma. Detta experiment synes enligt den allmänna meningen icke hafva slagit väl ut. En af de värsta olägenheterna synes vara den alltför starka frestelse, som hemortsrättens vinnande på så kort tid medför för både kommuner och enskilda att genom mindre goda medel befria en kommun från en redan förefintlig eller inom den närmaste tiden väntad fattigvårdsutgift. Antydningar om sådant saknas icke bland de inkomna svarsskrifvelserna; att icke den genom fattig-

vårdsförordningen af år 1871 införda minskningen i den tid, som fordras för hemortsrätts förvärfvande, kunnat omintetgöra den väldiga striden mellan kommuner angående hithörande frågor, är också nogsam bekant. Redan mängden af sådana rättstvister och den tid, som kräfvades för dessas afgörande, synes göra en granskning af de i fattigvårdsförordningen fastställda grunderna önskvärd.

Fattigvårdsstyrelsen i Vestervik skrifver: »Hvad som synnerligen besvärar oss är, att staden är omgifven af 5 landsförsamlingar, hvarifrån inflyttningar på ett eller annat sätt beredas personer, som äro af den ålder, att de inom kort måste falla fattigvården till last.» Örgryte sockens fattigvårdsstyrelse säger: »att många exempel skulle kunna lemnas, huru en styrelse sökt bereda understödstagare annan hemort för att derigenom befrias från underhållsskyldighet»; styrelsen framhåller äfven såsom något synnerligen vanligt, att »fattigvårdsstyrelser undandraga sig den sanningspligt, som erfordras för sakens utredning».

Sundsvalls fattigvårdsstyrelse anser, att tiden för vinnande af hemortsrätt bör förlängas. Denna åsigt delas äfven af Gefle stads fattigvårdsstyrelse, som i detta sammanhang anför, hurusom öfverallt i våra grannländer fordras dubbelt så lång tid som i Sverige för hemortsrätts förvärfvande: i Norge 2 år, i Tyskland likaledes 2 år, i England 3 år, i Skottland 5 år, i Danmark likaledes 5 år. Ett återgående till 1847 års fattigvårdsförordning, som föreskref 3-årig vistelse inom en kommun såsom vilkor för hemortsrätts vinnande, skulle enligt styrelsens mening både verka välgörande till förminskande af de år från år ökade fattigvårdsmålen — styrelsen åberopar erfarenheten från England — och utgöra ett helsosamt korrektiv mot det s. k. »kommunalskoj», som bedrifves i ganska stor utsträckning af en hel del till städer angränsande landskommuner och som består deruti, att fattiga familjer med många barn eller fattiga snart 60 år gamla ensamstående personer, hvilka antagas snart blifva i behof af fattigvård, flyttas in till närmaste stad, der en eller annan halfärs-hyra på något hemlighetsfullt sätt betalas för den inflyttade familjen. Denna vinner ofta sålunda hemortsrätt i staden, innan fattigvårdsbehofvet yppar sig. Om det erfordras 3-årig vistelse inom kommun, för att man der skulle vinna hemortsrätt, torde det blifva för dyrbart för vederbörande att hela tiden underhålla den ena familjen efter den andra.

Det torde emellertid också kunna sättas i fråga, om icke de svårigheter, som vi i vårt land erfara i afseende på hemortsrätten, följa af sjelfva principen, att en kommuns försörjningspligt skall göras beroende af den tid, den behöfvande vistats inom kommunen. Den väsentliga förändringen i Englands fattigvårdsväsen under senare tider, hvars verkning

gar bland annat röja sig i minskningen af fattigvårdsmålen, torde mindre vara en ändring i bestämmelserna angående tiden för hemortsrättens vinande än fastmer genomförandet af arbetshus-principen. Enligt Gerichts-assessor dr P. F. Aschrott (Das englische Armenwesen, i Gustaf Schmollers Staats- und socialwissenschaftliche Forschungen, V: 4) är i England frågan om en fattigs hemortsrätt numera af mycket underordnad betydelse, och den allmänna meningen tenderar derhän, att understödet — såsom redan till allmän belåtenhet sker i Irland — skall beviljas af den kommun, inom hvars område behovet gör sig gällande, i allmänhet utan rätt för denna kommun till ersättning af någon annan kommun (sid. 164 ff.). Vilket för att en sådan bestämmelse skall vara möjlig synes vara, att man genom välordnade arbetshus (*workhouse*) bereder hvarje behöfvande tillfälle att förväfva livvets nödtröft, dock alltid med iakttagande, att den sålunda understödde icke får det bättre än de fattigaste bland frie arbetare; hvarjemte man genom inskränkning i friheten och sträng disciplin söker göra arbetshuset lockande endast vid verklig nöd (sid. 192 ff.). Endast i vissa undantagsfall samt i större städer tillåtes understöd åt arbetslösa män och kvinnor utom arbetshuset.

Vare sig nu ett sådant system kan för våra förhållanden finnas möjligt och lämpligt eller icke — nog synas tillräckligt många skäl tala för en omsorgsfull förnyad pröfning af de grunder, enligt hvilka samhällets försörjningspligt fördelas på de särskilda kommunerna.

Äfven rörande åtskilliga detaljfrågor i afseende på hemortsrätten hafva yrkanden gjorts om ändring i det bestående.

Så anmärker Helsingborgs fattigvårdsstyrelse som en brist, att s. k. fästeqvinna ej i fattigvårdshänseende är likställd med laglig hustru.

§ 26.

Denna paragraf, som innehåller bestämmelse derom, att mantalskrifning å tjenstgöringsorten för dem af krigsmanskapet m. fl, hvilka endast till följd af tjensten sålunda mantalsskrifvits, ej skall vara gällande till bestämmande af deras hemortsrätt, har gifvit fattigvårdsstyrelsen i Dala Husby anledning att påyrka ändrade bestämmelser i detta afseende, gående i den riktning, att staten, i hvars tjänst det värfvade manskapet är under många år, också skall vara skyldig att i fattigvårdshänseende åtaga sig detsamma, i analogi med hvad som eger rum i fråga om kommun och dess medlemmar.

§ 28.

Föreskriften: »Ej må någon för äfventyret af framtida fattigvårdstunga förmenas rätt att välja vistelseort», tarfvar, enligt Helsingborgs fattigvårdsstyrelses mening, ett tillägg med stadgande af sträng påföljd för den kommunala myndighet eller ledamot deraf, som sjelf eller genom ombud söker hindra familj med många barn eller på annat sätt för samhället mindre angenäm att välja bostad och vistas, hvar han behagar, då han genom sitt arbete sig ärligen och redligen försörjer.

§ 29.

Samma styrelse önskar till denna paragraf efter meningens: »Försittes nämnda tid — — — anses förfallen» ett tillägg af denna lydelse: »såvida ej styrkes, att sådana omständigheter förelegat, som hindrat sökande styrelsen att inse sig vara berättigad att af annat samhälle söka ersättning».

Urshults fattigvårdsstyrelse föreslår alternativt, att orden »enligt 1 §» i förordningens § 29 skola utgå, eller ock att folkskolestadgans § 49, som föreskrifver, att »der föräldrar eller målsmän icke ega tillgång att bekosta barnens kläder och underhåll vid skolan, böra de genom kommunens fattigvård härutinnan understödjas», skall för fattigvårdsstyrelse undanrödjas, då det gäller barn med hemortsrätt i annan kommun, enär dylik fattigvård ej ersättes af vederbörande fattigvårdssamhälle, der barnet har hemortsrätt.

Öfriga yrkanden.

Bollnäs fattigvårdsstyrelse önskar, att straffpåföljden för försumlighet att underhålla och vårda sina anhöriga måtte skärpas, och detta i ännu högre grad för lagligen öfvertygad fader till oäkta barn.

Karlskrona fattigvårdsstyrelse har uppställt såsom önskemål, att *straffarbete måtte kunna ådömas*:

a) den, som hängifver sig åt dryckenskap eller sysslolöshet, att han såsom följd deraf råkar i den belägenhet, att fattigunderstöd måste lemnas honom eller dem, för hvilka försörjningsskyldighet åligger honom;

b) den, som öfvergifver sin familj med den påföljd, att denna måste anlita kommunens fattigvård.

Nu gällande bestämmelser för dessa fall anses vara för slappa och icke medföra åsyftad verkan.

Flere fattigvårdsstyrelser, t. ex. Sundsvalls och Örebro, uttala sin missbelåtenhet med den långsamhet, hvarmed handläggningen af fattigvårdsmålen ske, och önska för ty ett bättre sakernas tillstånd härutinnan.

Som en betänkelig brist i fattigvårdsförordningen framhåller Malmö fattigvårdsstyrelse förordningens stadgande § 35 mom. 2, att den, som, på sätt der sägs, kommit under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, skall stå under berörda husbondevälde, till dess den kostnad, fattigvårdssamhället tillskyndats, blifvit af den försumlige godtgjord, utan att der eller annorstädes i förordningen angifvas grunder för värderingen af hans arbete. »Stadgandet torde därför, om det tillämpas i hela sin stränghet, kunna för den försumlige medföra lifstidsarbete, hvilket väl icke kan vara meningen».

*   *
*   *

Af hvad jag haft äran anföra synes mig framgå:

att vårt fattigvårdsväsen i många stycken lider af brist på ordning och fasthet;

att bland dem, som närmast hafva att tillämpa fattigvårdsförordningen, den åsigten är ganska allmän, att förordningen behöfver omarbetas;

att i väsentliga punkter tillräckliga skäl för en sådan önskan blifvit anförda, särskildt beträffande föreskriften om s. k. legal fattigvård, om åtgärder mot försumliga familjeförsörjare, om fattigvårdsstyrelsens husbondevälde öfver understödda behöfvande, om hemortsrätts förvärfvande och deri grundad rätt till understöd af viss kommun.

På grund häraf får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ny förordning angående fattigvården eller till de ändringar i den nu gällande, som vid en genomgående granskning kunna synas lämpliga.

Jag anhåller om remiss till lagutskottet och bifogar till remissexemplaret de skrivelser, som jag i min motion åberopat.

Stockholm den 28 januari 1899.

Enar Sahlin.

I ofvanstående motions syfte instämma:

C. J. Hammarström.

B. P. Ersson.